

El Comandante

Oliver Stone, 2003

Documental que mostra un Fidel Castro humà que reflexiona sobre els fets més significatius de la història recent de Cuba i la situació actual

Aquest tipus de documentals sempre són polèmics, per a uns i per als altres. No és menys polèmic el seu director, el nord-americà Oliver Stone (1946), que ens té acostumats a grans produccions dedicades a aspectes calents de la història més contemporània dels Estats Units. Pel·lícules amb tots els ingredients necessaris per a convertir-les en èxits de públic i de guardons, però amb capacitat d'autocrítica, cosa que venint d'un estatunidenc, vivint els temps que vivim, és interessant. Ha portat a les pantalles el tema del vietnam a *Platoon* i *Nacido el cuatro de julio*, va sorprendre amb el seu *JFK*, que a molts quasi ens va convèncer, i quan volia repetir èxit, es va estabellar amb *Nixon*. I ara, s'asseu a parlar ni més ni menys que amb el comandante Fidel Castro, per a bé i per a mal un dels darrers mites vivents del segle XX, que va ser la

impertinent nafra al cul dels Estats Units durant dècades.

La idea de realitzar aquest documental ja estava en Stone des de finals dels vuitanta quan va presentar a Cuba la seva pel·lícula *El Salvador* (1986). El resultat és una coproducció entre Estats Units i Espanya que segons Jaume Roures va concretar-se arran de la presentació de la pel·lícula *Caminantes*, de Fernando León de Aranoa, al Festival de cinema de l'Havana. Llavors es va proposar de fer un seguit de films que reunissin grans personatges encara vius amb grans realitzadors. Els primers a avindre's van ser Castro i Stone. Es van gravar més de trenta hores de conversa entre Castro i Stone, durant tres dies, entre febrer i març de 2002.

La reacció

Com hem dit, una cosa així suscita polèmiques. Al maig d'enguany la cadena de televisió Home Box Office, que produïa el film, va

decidir suspendre l'exhibició de la pel·lícula per considerar-la mancada d'elements per contrastar, després de la brutal repressió de presos cubans per part del règim castrista. La cadena condicionava la represa de les exhibicions a que el director hi introduís canvis. Alguns crítics a Sundance van considerar que en l'entrevista Castro es reiterava en idees com l'alta alfabetització i índexs de població universitària, les cobertures socials a la població i idees tòpiques sobre els valors aportats per la Revolució a Cuba i els cubans.

La veritat és que liberals adinerats com Stone, Jack Nickolson, Kevin Kostner o Steven Spielberg, s'hi troben bé a l'illa caribenya i això es nota. Els agrada sortir fotografiats al costat de Fidel, mentre la realitat política, social i econòmica del país és molt precària. Castro té tots els ingredients que converteixen un personatge en mite: els fets

històrics en els quals es va veure immers i va conduir; l'alliberament del veí del nord —qui més qui menys és antiyanqui— i l'intent de construir una societat nova que aplegués els valors, les il·lusions i les esperances de milions de cubans i de no cubans.

En aquests aspectes se centra Stone, que aconsegueix fer aparèixer un *comandante* proper, humà i reflexiu, extraordinàriament culte, però que sap defugir la valoració explícita d'aquesta realitat tant aspra que viu el país i de la qual els seus detractors en fan cavall de batalla. Segons Stone “La pel·lícula és un esforç per retratar la figura humana de Castro”, que fins i tot conta alguns secrets sobre el Che Guevara i John F. Kennedy, i analitza els moments més problemàtics de la història del país, com la crisi dels misils de 1962. Potser sí cal retreure-li que sembla que la única voluntat del director sigui la de testimoniar aquest darrer vestigi de les revolucions del XX, i que es mostra excessivament complaent davant de l'entrevistat.

En definitiva, que com dèiem al principi, sempre és difícil opinar sobre aquest tipus de documentals. Són diversos els plantejaments des dels quals veure'l i interpretar-lo. Tant si s'és pro-castrista com si s'és anticastrista, cal veure'l perquè informa d'un personatge, d'un període de la història i de com un país com Cuba ha estat capaç de sobreviure com ho està fent. I això ja és molt.

La pel·lícula es va presentar al Festival de Cinema de Sundance, i

al Festival de Cinema de Berlín de 2003, on s'esperava la presència de Fidel Castro, que finalment no va assistir davant la imminència de la guerra a Irak. La banda sonora està composta per Alberto Iglesias, responsable de la música a *Hable con ella*, *Lucía y el sexo*, *Todo sobre mi madre* o *Los amantes del Círculo Polar*.

Fitxa tècnica

Tècnics

Direcció: Oliver Stone

Guió: Oliver Stone

Producció: Oliver Stone i Fernando Sulichin

Fotografia: Carlos Marcovich, Rodrigo Prieto

Música: Alberto Iglesias

Muntatge: Elisa Bonora, Alex Márquez

Nacionalitat: Estats Units, Espanya

Any: 2003

Durada: 99 min.

Actors

Fidel Castro

Oliver Stone

Filmografia

2003

Persona Non Grata

2003

El Comandante

1999

Any Given Sunday

1995

Nixon

1994

Natural Born Killers

1993

Heaven & Earth

1991

JFK

1991

The Doors

1989

Born on the Fourth of July

1988

Talk Radio

1987

Wall Street

1986

Platoon

1986

Salvador

1981

The Hand

1979

Mad Man of Martinique

1974

Seizure

1971

Last Year in Viet Nam